

ZO MAAK JE
DE DIGITALE SAMENLEVING
VAN EN VOOR IEDEREEN

tada

Bureau Tada

Amsterdam Juni 2019

COLOFON

Geschreven door

Tessa Wernink
Douwe Schmidt

Layout

Douwe Schmidt

Met dank aan:

Marloes Boere
Tessel Renzenbrink

TADA.CITY

INFO@TADA.CITY

WWW.TADA.CITY

Tada is geïnitieerd en mede mogelijk gemaakt door:

amsterdam
economic
board

Alle tekst en beeld is CC4.0 BY Bureau Tada - Juni 2019 tenzij anders vermeld.

Dit werk is gelicenseerd onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal.

Je bent vrij om:

- het werk te delen, te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat
- het werk te bewerken, te remixen, te veranderen en afgeleide werken te maken
- voor alle doeleinden, inclusief commerciële doeleinden.

De licentiegever kan deze toestemming niet intrekken zolang aan de licentievooraarden voldaan wordt.

Dit is de vereenvoudigde versie van de volledige licentie en geen vervanging van de volledige licentie. Ga naar creativecommons.org om een kopie en de volledige versie van de licentie te kunnen lezen.

TADA CAMPAGNE EN IMPLEMENTATIE BIJ DE GEMEENTE AMSTERDAM

VERSLAG EN ADVIES

onderzoeksfase september 2018 tot maart 2019

INHOUD

INLEDING	6
HST1 ZES MAANDEN TADA EN AMSTERDAM	9
TADA IN DE REGIO	10
TADA IN DE GEMEENTE	11
HST2 ADVIES EN PLAN VAN AANPAK	17
TADA IN DE REGIO	19
TADA IN DE GEMEENTE	22
- Cultuuraanpak	22
- Organisatie en beleid	22
- Advies voor het gemeente-breed implementeren van Tada	24
- Project organisatie	24
- Voor wie?	25
- Werken met derden	25
VIER AANDACHTSGEBIEDEN	28
A. Bewustwording - Ruimte en Aandacht	28
B. Verbinden Bestaande en Nieuwe netwerken	29
C. Handelsperspectief	30
D. Borging en afwegen van publieke waarden als standaard.	30
OVERZICHT ADVIEZEN	32
CONCLUSIE	34

CASES:

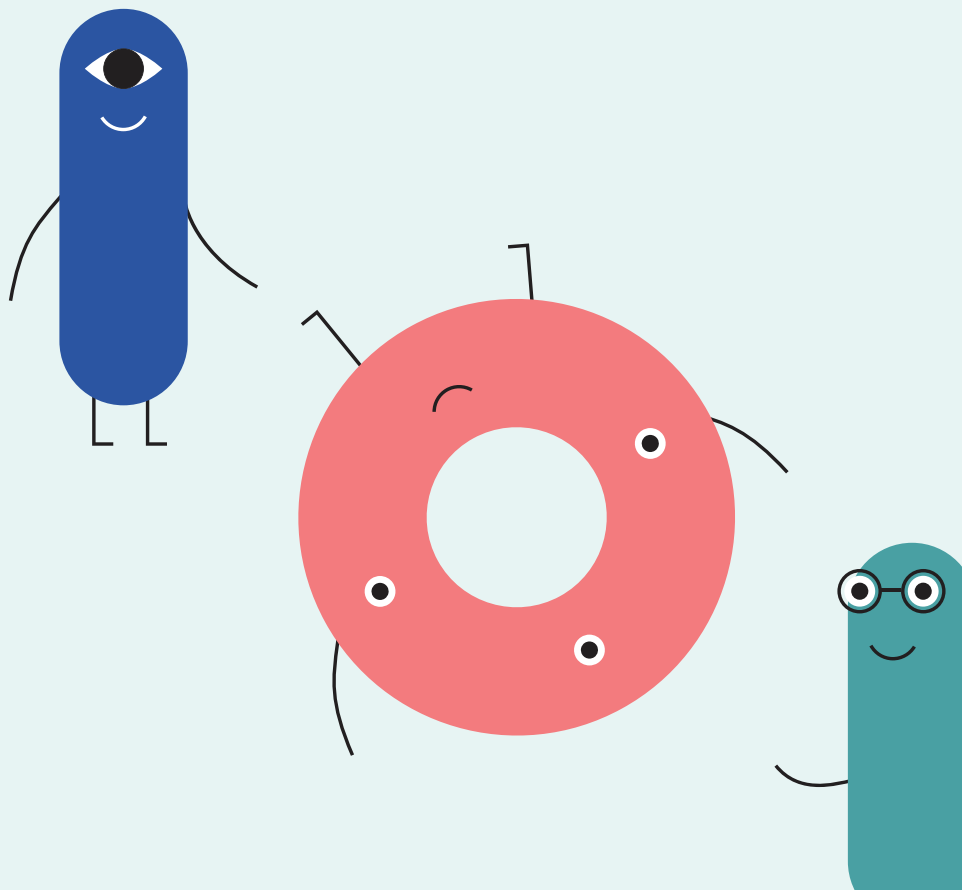
CASE: WONEN 8

CASE: DATALAB 15

CASE: ARCHIEF 23

CASE: AMSTEDAM 3D 23

CASE: CLUSTER SOCIAAL 26

INLEIDING

Data. Ze zijn een belofte voor het leven in de stad. Met data kunnen we problemen van moderne steden de baas. Maar alleen als mensen zeggenschap en controle blijven houden over data en niet andersom. De stad kan een open debat faciliteren en concrete besluiten maken die de Amsterdammer helpt. Tada biedt een kader om dit debat te voeren en de juiste keuzes te maken.

Het manifest Tada, Duidelijk over Data werd in november 2017 gepresenteerd door de Amsterdam Economic Board. De zes waarden van Tada over verantwoord datagebruik werden in de mei 2018 opgenomen in het coalitieakkoord van de gemeente Amsterdam. Met het opnemen van Tada in het coalitieakkoord en in de Agenda Digitale Stad omarmt de Gemeente Amsterdam Tada en zet zich als eerste organisatie in voor het implementeren van het manifest. Tada is hiermee een onderdeel van een grotere strategie van de stad geworden om Amsterdam hét voorbeeld te maken van de verantwoorde digitale stad.

Dit is het verslag van de activiteiten van Bureau Tada van de afgelopen zes maanden. We beschrijven de campagne die we gevoerd hebben om iedereen in de stad Amsterdam, van bedrijven, tot instellingen tot burgers, te betrekken bij de Tada beweging. Vervolgens bespreken we het onderzoek dat Bureau Tada heeft uitgevoerd binnen de gemeente waarin we hebben gekeken hoe de Tada waarden concreet kunnen worden geïmplementeerd in de organisatie. We beschrijven de methoden die we hebben gebruikt en de tools die we hebben ontwikkeld.

Gedurende de zes maanden onderzoek gaven we workshops aan verschillende groepen ambtenaren op zeer uiteenlopende terreinen. Dit stelde de organisatie in staat om kennis te maken met Tada en Tada in staat om beter te begrijpen hoe de organisatie werkt. In dit verslag geven we een korte samenvatting van enkele workshops aan de hand van de besproken dilemma's. De dilemma's leverde altijd 'voor' en 'tegens' op om wel, of niet, een bepaalde keuze te maken. Slechts de afwegingen die gebaseerd zijn op principes of wettelijke kaders achten we, in lijn met het ethische kader van de stad Amsterdam, relevant.

We baseren vervolgens ons adviezen en aanbevelingen op de uitkomst van de workshops en hoe we zien dat deze in lijn is met de Tada waarden.

Deze samenvattingen zijn als voorbeelden toegevoegd worden aan het verslag. De adviezen die we uit deze workshops hebben getrokken zijn opgenomen in ons laatste hoofdstuk.

Tenslotte presenteren we het vervolgplan om de Tada waarden verder vorm te geven in de stad. Met het vervolgplan werken we aan een hoofdstad en een gemeentelijke organisatie die in het digitale domein handelen vanuit burgerrechten, een stad die staat voor eerlijke gebruik van, eerlijke toegang tot en eerlijk verdelen van de opbrengsten van digitale technologieën en een stad die slim en bewust omgaat met de sociale effecten van technologische oplossingen.

We creëren een beweging die de digitale transitie met menselijke waarden wil vormgeven en de digitale toekomst optimistisch tegemoet treedt.

CASE: WOONFRAUDE

DILEMMA:

“Ga ik in het MT-overleg voorstellen om commerciële data aan te kopen of ga ik dit niet doen?”.

ARGUMENTEN VOOR:

- De stad heeft een plicht heeft om woonverdeling zo eerlijk mogelijk te doen. De aankoop van commerciële data kan daarbij helpen.
- De overheid moet verantwoordelijk met overheidsmiddelen omgaan en deze werkwijze kan het efficiënter maken.

ARGUMENTEN TEGEN:

- Aantasting vrijheid van informatie omdat een burger niet de verwachting heeft dat data die aan een commerciële partij gegeven is, voor fraudebestrijding gebruikt kan worden.
- Het is niet transparant hoe de data is opgebouwd en verkregen door de commerciële aanbieder.

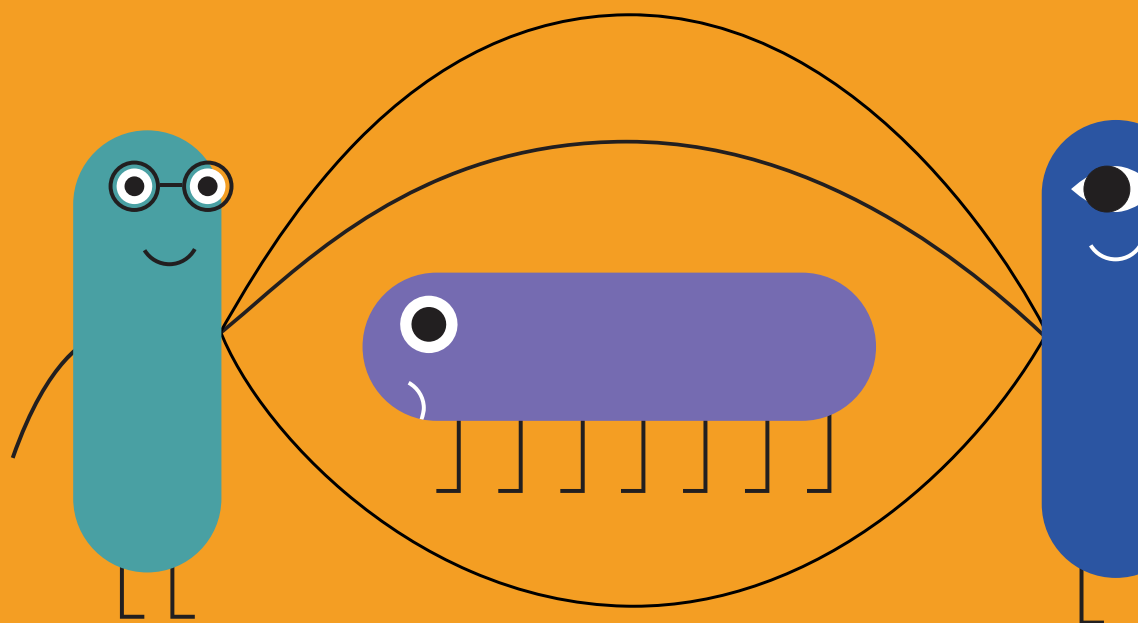
In de workshop kwamen de deelnemers zelf tot de conclusie dat de fundamentele afweging tussen het recht op wonen en het recht op privacy uiteindelijk een politieke beslissing is die in de raad genomen moet worden.

OP BASIS VAN DEZE CASUS ADVISEERT TADA OM:

nooit persoonlijke data in te kopen bij commerciële partijen. Het opzetten van een data-commons waarbij tussen partijen data op gelijke basis gedeeld wordt zou een alternatief hiervoor zijn. Daarnaast moeten bij politiek geladen beslissingen zorgvuldig het juiste niveau voor deze beslissing worden gekozen.

TADA-WAARDE: ZEGGENSCHAP EN OPEN & TRANSPARANT

HST 1. ZES MAANDEN TADA EN AMSTERDAM

Van november '18 tot april '19 ontving Bureau Tada financiering van de gemeente Amsterdam voor het ontwikkelen van een campagne en platform om partijen in de stad te verleiden tot het implementeren van het Tada manifest <<ook bekend als 'Tada Buiten'>>. In dezelfde periode onderzocht Bureau Tada hoe de gemeente Amsterdam zelf Tada kan implementeren <<ook bekend als 'Tada Binnen'>>. Bureau Tada is nu Tessa Wernink en Douwe Schmidt. Voor het uitvoeren van hun taken maakten zij gebruik van de kennis, kunde en capaciteit van Marloes Boere van Bureau Integriteit, Milou Jansen van het CIO en Tessel Renzenbrink als externe tekstschrijver en werkten zij samen met een groot aantal mensen binnen de gemeente Amsterdam en erbuiten; o.a. de Amsterdam Economic Board en Amsterdam Smart City.

Foto: Hans Kleijn

TADA IN DE REGIO

Tada in de regio is het project van Bureau Tada dat zich inzet om het Tada manifest groot te maken in de metropool regio Amsterdam. De gemeente is een van de vele spelers die aan Tada heeft bijgedragen. De regio heeft er baat bij als meerdere organisaties Tada onderschrijven en implementeren.

De doelen van Tada voor deze periode waren om een brede beweging op te zetten die de Tada waarden dragen, en een kennisbank op te zetten. Daarnaast werkten we aan het opzetten van Bureau Tada als procesbegeleider die organisaties begeleidt bij het toepassen van ethische waarden bij datagedreven projecten.

Bureau Tada zette hiervoor in deze periode haar campagne voort. We spraken op een tiental bijeenkomsten voor diverse partijen, voerden online campagne en gingen nieuwe verbanden aan met potentiële partners zoals AMS, Nemo, BZK en VNG. Tada en de Amsterdam Economic Board zijn gezegend met een sterk netwerk van gelijkgestemden. Mede dankzij de samenwerkingen met Pakhuis de Zwijger, Waag en het DECODE project heeft Tada binnen afzienbare tijd bestaansrecht en bekendheid verworven. De partijen hebben met kennis, faciliteiten, netwerken en andere middelen bijgedragen aan het succes van Tada. We zien deze partners en toekomstige samenwerkingen met andere partijen als een waardevolle toevoeging voor het project.

We werkten aan een online kennisplatform en netwerk voor alle partijen in de stad die met data-ethiek aan de slag willen. Voor dit laatste doel is onze website technisch grondig herzien en de gehele content naar het Engels vertaald. De opname van Tada in het coalitieakkoord verschafte Tada bekendheid en legitimiteit bij een grote groep partijen. Verbinding aan partijen als Pakhuis de Zwijger en Waag zorgt ervoor dat Tada met regelmaat een prominente plek op het publieke podium heeft.

“Tada vertegenwoordigt een menselijke benadering om een verantwoorde digitale stad te maken waarin de burger centraal staat. Internationale delegaties zijn in het bijzonder geïnspireerd doordat Amsterdam begint met collectieve waarden, in plaats van specifieke technologische oplossingen. Laten zien dat bedrijven, overheden en burgers gelijkwaardig kunnen bijdragen en de vruchten plukken van de digitale transitie is zeer inspirerend voor andere steden in Europa en wereldwijd.”

Corlina Dinca - Delegations Lead Amsterdam Smart City

TADA IN DE GEMEENTE

In de onderzoeksfase binnen de gemeente zijn er, ruim gezien, twee routes belopen: één op zoek naar borging en één op zoek naar cultuurverandering. Voor de eerste route is onder leiding van G4 Trainee Milou Jansen van het Chief Information Office <<CIO>> een scan gemaakt van het huidige databeleid en bestaande kaders, om te zien waar hiaten zitten. Een gedetailleerde uitwerking hiervan is te vinden in haar rapport voor het CIO. Voor de tweede route ontwikkelde Bureau Tada een workshop om individuen en teams zelf de middelen in handen te geven om ethische beslissingen te nemen over het gebruik van data.

Beide routes dragen bij aan een derde route: het bouwen van een beweging in de organisatie. De plek waar de waarden gedragen moeten worden; daarin staat de individuele medewerker centraal.

Samen met Milou Jansen organiseerden we een event om organisatiebreed de agenda van Tada over het voetlicht te brengen en om een eerste stap te zetten naar een beweging die zelf de drager van de Tada waarden moet worden.

Daarnaast verbond Tada de gemeente aan de HvA voor een praktische benadering van een privacy probleem: het ontbreken van duidelijke markeringen en symbolen op camera's in de publieke ruimte die duidelijk maken wie de eigenaar is en wat het doel en technische mogelijkheden van deze camera's zijn. Studenten van de Digital Design Master kregen als opdracht de waarden Open en Transparant van Tada als uitgangspunt te nemen en het gebruik van camera's door de gemeente Amsterdam inzichtelijk en begrijpelijk te maken voor de Amsterdammer. De eindresultaten worden in juni 2019 gepresenteerd.

Ook hebben we gesprekken gevoerd met een groep privacy officers die vanuit hun functie Tada willen inzetten en zo hun werk meer waarden-gedragen te maken en minder 'regels-zijn-regels'. Deze groep is een goede kandidaat om een voortrekkersrol te spelen in de interne Tada beweging bij de gemeente, waarover later meer.

“De manier waarop ik de workshop nu terug zie komen in mijn werk, is dat ik bewuster ben geworden vanuit welke rol iemand wat zegt. Dat helpt om samen verder te komen. Bijvoorbeeld als je langs de legal officer gaat met een vraag, snap ik beter welke afwegingen zij maakt, waardoor we niet tegenover elkaar komen te staan maar meer samen naar oplossingen zoeken. Daarnaast vond ik de werkvorm met de kaartjes echt heel goed. Ik heb hier over verteld in ons team en er was meteen interesse naar deze ook te gebruiken.”

Maartje de Nie - Woonfraude Workshop

WORKSHOPS EN CASUÏSTIEK

In samenwerking met het Chief Information Office <<CIO>> en het Chief Technology Office <<CTO>> en CTO onderzochten we concrete casuïstiek en samen met Bureau Integriteit gaven we workshops data-ethiek in de praktijk. De casuïstiek werd verzameld na een oproep van Milou Jansen en leverde vijf concrete projecten op. Met deze vijf projecten doorliepen we de data-ethiek workshop die we samen met Bureau Integriteit ontwikkelden. Deze casussen zijn te lezen op pag. 8, 15, 23 en 26.

In de workshops 'Tada: data ethiek in de praktijk' maken de deelnemers kennis met het manifest Tada en verbinden zij de zes waarden met hun dagelijks werk of een specifieke casus. Deelnemers worden getraind in het <<h>>erkennen van het digitale domein als een politiek domein waar technische beslissingen sociale consequenties hebben. Tijdens de workshop leren deelnemers vaardigheden hoe om te gaan met dilemma's die zich voordoen bij het maken van beslissingen.

Samen worden dilemma's opgehaald, beslissingen gespecificeerd en worden de ethische vraagstukken concreet gemaakt. Deelnemers verbeteren hun kennis van ethiek en bestaande kaders, waaronder Tada. Zij bekijken het vraagstuk vanuit verschillende perspectieven en lopen gezamenlijk het denkproces door om te komen tot een helder en goed afgewogen uitkomst voor een dilemma.

Hiervoor gebruiken we onder andere de volgende tools:

1. Spectrogram; een werkvorm waarbij met enkele stellingen de complexiteit en een correcte beslissing wordt duidelijk gemaakt.
2. Tada kaartenspel; een tool van Tada waarmee de rollen en bijbehorende verantwoordelijkheden in een data-project expliciet worden gemaakt.
3. Het zevenstappenplan 'morele oordeelsvorming'. Een methode van Bureau Integriteit aan de hand waarvan men kan komen tot een gewogen, uitlegbaar en ethisch juiste beslissing.

Deelnemers verkrijgen zo inzicht in de morele vragen die in hun dagelijks werk spelen rondom datagebruik. Ze ontwikkelen een gemeenschappelijk ethisch kader en krijgen inzicht in hoe zij hun eigen oordeel samen met anderen kunnen aanscherpen en uitleggen. Het <<h>>erkennen van de waarden-gepresenteerde casus werkt door in elk volgend project en bij het nemen van ethische beslissingen.

DE WORKSHOP BESTAAT UIT TWEE DELEN:

Het eerste deel bestaat uit een introductie in ethisch handelen en de relevante, bestaande kaders van de gemeente Amsterdam. Tada: het burgergeweten van de digitale stad, krijgt nadere toelichting. Wat zijn huidige dilemma's bij deelnemers en hoe

kan Tada daarbij helpen? Samen met de deelnemers wordt de casus gevisualiseerd, de betrokkenen in kaart gebracht en de beslismomenten gedefinieerd. Het wordt inzichtelijk of, en zo ja, welke dilemma's betrekking hebben op ethisch datagebruik.

In het tweede deel gaan deelnemers aan de slag met de dilemma's en beslissingen van de casus die is aangedragen. Eén beslissing wordt plenair behandeld waarna andere beslissingen in subgroepen worden uitgewerkt. Het stappenplan volgt een proces van concreet maken van de beslissingen, alle betrokkenen en hun belangen en rechten in kaart brengen, informatie verzamelen, waarden en kaders toepassen en argumenten opsommen en wegen. De beslissing die hieruit volgt kan men met heldere afwegingen onderbouwen en een volgende stap kan gezet worden.

HET BEGIN VAN EEN BEWEGING.

In februari vond het event 'Tada in de gemeente' plaats. Hiermee maakten we een brede groep medewerkers bekend met Tada. Tijdens het evenement deelden we de bevindingen van het onderzoek van Milou Jansen en Bureau Tada en maakten we een begin met het formeren van een beweging. In het tweede gedeelte van het evenement gingen de aanwezigen zelf aan de slag.

Ze formuleerden hoe zij zelf de doelen van Tada dichterbij kunnen brengen. De zeer diverse en bemoedigende opbrengsten van deze oefening dienen als beginpunt voor verdere acties. Een deel van deze groep heeft inmiddels ook deel genomen aan een tweede bijeenkomst en een inventarisatie en verslag van de mogelijkheden en concrete plannen is te vinden als bijlage bij dit rapport.

CASE: DATALAB

DILEMMA:

“Gaan wij voet bij stuk houden om postcodes niet te koppelen aan anonieme stemcodes?”

UITLEG:

Er vond een online stemming plaats en deelnemers kregen een anonieme code per post thuis gestuurd. De koppeling van de code aan adres was een vereiste om mensen die een stemcode verloren waren een nieuwe toe te sturen. De koppeling kon echter ook gebruikt worden om stemgedrag op straatniveau te analyseren waardoor het recht op anoniem stemmen in gevaar kwam.

ARGUMENTEN VOOR:

- Beginsel gelijke toegang tot deelname democratisch proces: ook bij verlies code kan je tóch nog meedoen.

ARGUMENT TEGEN:

- Anoniem stemmen is een democratisch basisbeginsel.
- Onderdeel identiteit van de datalab groep: “wij zijn er van.”

In de workshop kwamen de deelnemers zelf tot de conclusie dat de beslissing om postcodes wél te koppelen goed voelt. Het beginsel van gelijke toegang is doorslaggevend. Op korte termijn is er geen andere manier om het recht te waarborgen dat iedereen een stempas kon aanvragen voor een tweede keer.

OP BASIS VAN DEZE CASUS ADVISEERT TADA OM:

het besluit én de afweging pro-actief te communiceren als onderdeel van het project. Zeker bij een fundamentele afweging tussen twee basisprincipes moet een project uit kunnen leggen waarom een beslissing gemaakt is.

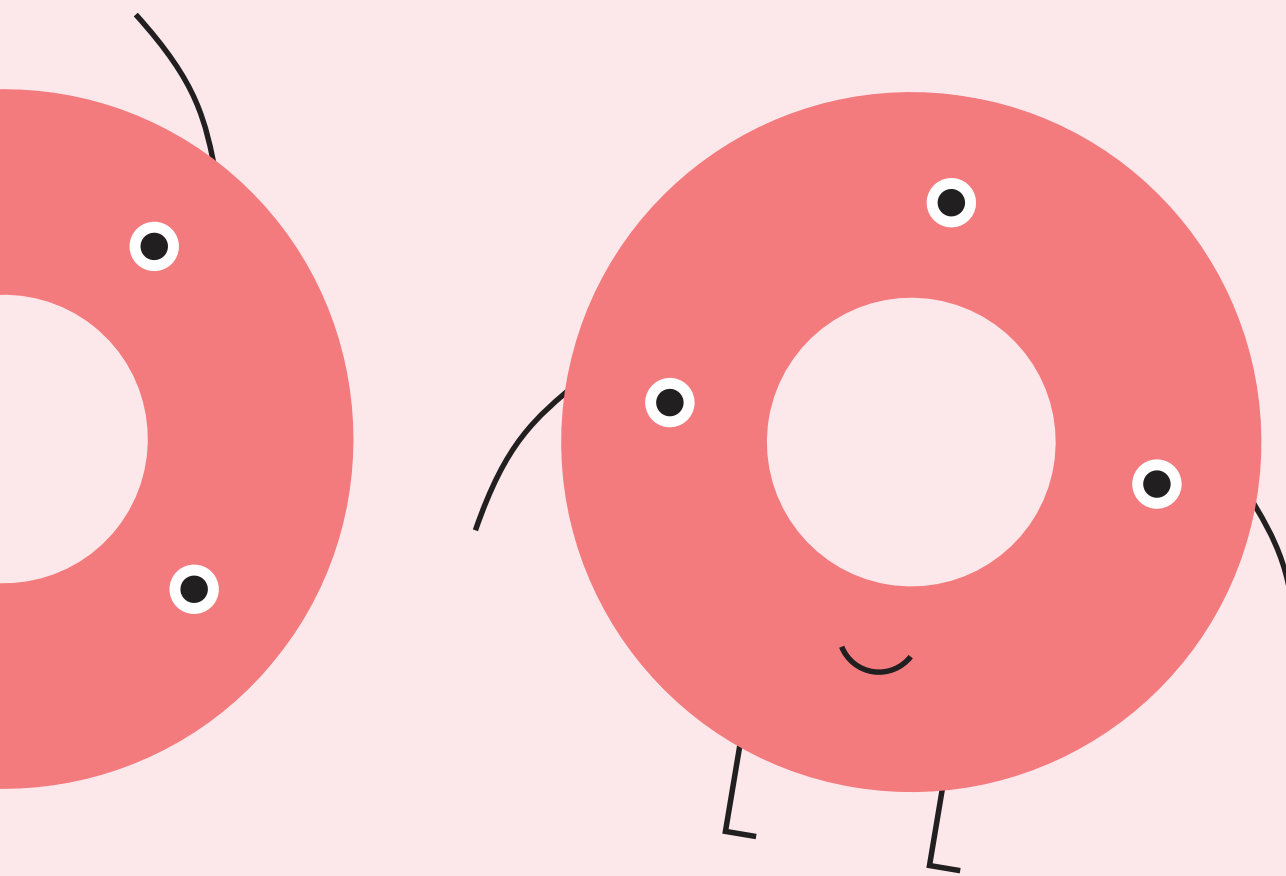
TADA-WAARDE: OPEN EN TRANSPARANT

Daarnaast adviseren we in geen geval data langer te houden dan strikt noodzakelijk is. In dit geval dus direct na de stemming de koppeling tussen stemcodes en postcodes te verwijderen zodat het doel van de verzameling zuiver blijft.

HST. 2

ADVIES EN PLAN VAN AANPAK

De gemeente Amsterdam heeft de wens al uitgesproken door te willen gaan met Tada. De aansturing van dit project zal echter anders ingedeeld worden. Het CIO wordt leidend in het implementeren van Tada in de organisatie zelf: 'Tada binnen'. Het CTO blijft Tada als onafhankelijk platform steunen en werkt samen om andere partners in de stad te motiveren het goede voorbeeld van de gemeente te volgen: 'Tada buiten'. Deze twee trajecten waren altijd al gescheiden, maar dat zal nu nog concreter worden. Naast het beschrijven van het vervolgadvisie voor deze trajecten, willen we benadrukken dat in dit geval de som groter is dan de delen; ervaringen opgedaan bij 'Tada buiten' zullen gebruikt kunnen worden in 'Tada binnen' en andersom.

“Ethiek is geen formule. Bij ethische vraagstukken is er een openheid waarin je je eigen houding moet bepalen. Je kan het niet reduceren tot een checklist of een protocol waarin je verteld wordt wat je moet doen. Het is een overweging, een oordeel. Dat vind ik sterk aan Tada, het bestaat uit een aantal waarden. Er zijn principes geformuleerd die richting aangeven. Je moet je er actief toe verhouden om die waarden optimaal te realiseren. Daar zit de openheid in van de ethische afweging waardoor je je niet kunt verschuilen.”

Herman Ozinga - Cluster Sociaal

TADA IN DE REGIO

Tada is het resultaat van een samenwerking van zestig partijen. Hier ontleent het haar legitimiteit aan. De missie van Tada is een beweging op gang brengen die de digitale transitie met menselijke waarden vormgeeft. Enerzijds ontwikkelt Tada zich verder als het burgergeweten voor data-ethiek, anderzijds gaat Tada aan de slag, op zoek naar een praktische aanpak. We richten ons op actoren in de samenleving die beslissingen nemen die veel invloed hebben op ons gedrag en leefomgeving. Samen met deze bedrijven, organisaties en overheidsinstellingen zetten we ontwikkelpartnerships op om Tada te implementeren in de organisatie.

BURGERS BEWUSTER MAKEN EN BETREKKEN

Tada kan dienen als een referentiepunt voor burgers. Als gemeenschappelijke taal en methode kan met Tada het beleid van de overheid begrepen en kritisch bekeken worden. Door samen te werken met partijen die burgerparticipatie bevorderen en door het voeren van een campagne maken we Tada relevant voor de burger van de regio Amsterdam.

In de komende maanden organiseren we regelmatig bijeenkomsten met verschillende formats om drie doelen te verwezenlijken:

- Tada wordt een manier om ethisch datagebruik bespreekbaar te maken. Door middel van verhalen maken we het begrijpelijk en zichtbaar.
- Het betrekken van verschillende groepen burgers voor de verdere ontwikkeling en aanscherping van Tada.
- Het informeren van onze samenwerkingspartners over welke thema's spelen in de samenleving, hoe beleid aansluit op behoeften van de Amsterdammer.

Nauwe samenwerking met de Amsterdam Economic Board, het CTO van gemeente Amsterdam en overeenstemming met de Digitale Agenda is hierbij het uitgangspunt. De uitgesproken wens van de wethouder tot inclusie en diverse vormen van communicatie rond dit thema onderschrijven we. In de keuze voor samenwerkingspartners en keuze voor locatie van evenementen zal de factor die zorgt voor meer inclusie de doorslag geven. Een logische partner in dit kader is het Catalyst project dat mede door NEMO Kennislink, AMS-Instituut, VU en TU Delft ontwikkeld wordt.

Tijdens het We Make the City festival maken we de balans op en presenteren we de best practices aan een internationaal publiek om de gids-positie van Amsterdam te benadrukken.

SAMENWERKINGSPARTNERS: OVERHEID, BEDRIJVEN EN ORGANISATIES

Als initiatief van de Amsterdam Economic Board draagt Tada bij aan een economisch gezonde regio. Een progressieve visie over het gebruik van data draagt bij aan de nationale en internationale profilering van de regio. Tada werkt met een groeiende groep

bedrijven en organisaties waarmee ze wil aantonen dat het van gezonde handelsgeest getuigd als bedrijven ethische kaders rond data leidend maken in hun handelen. We werken actief aan het vormen van een netwerk van diverse organisaties die Tada ondertekenen.

Bureau Tada en haar partners zijn beschikbaar als procesbegeleider voor organisaties die naast hun eigen waarden rond verantwoord datagebruik, Tada willen vertalen en integreren in hun organisaties en bedrijfsvoering. Wij gaan actief op zoek naar ontwikkelpartners waarmee wij onze tools en methodiek kunnen inzetten en Tada in de praktijk verder ontwikkelen om data en ethiek handen en voeten te geven. De volgende stap is om via casuïstiek concreet te maken waar beleid, wetgeving, of juist bewustwording en persoonlijk handelen op zijn plaats zijn. We doen dit samen met kennispartners.

KENNISPLATFORM, TOOLS EN METHODIEK

Tada bouwt een kennisplatform over ethisch data gebruik op de website tada.city. De kennis die we bij partners opdoen wordt hier actief gedeeld. Tada werkt op basis van casuïstiek. Ervaring bij de gemeente dienen als casus bij andere partners en vice versa. In het proces om te komen tot implementatie van de Tada waarden, ontwikkelt Tada tools en methodieken die ook door andere organisaties kunnen worden ingezet. Deze tools maakt Tada beschikbaar op haar platform. Tada werkt samen met kennispartners die eigen tools hebben ontwikkeld en bekijkt hoe we samen kunnen werken om deze tools breder in te zetten. Een aantal partners zijn: Gemeente Amsterdam <<Bureau

Integriteit>>, De Utrecht Data School <<Deda>>, Waag, Amsterdam Metropolitan Solutions en Nemo.

Bestaande netwerken worden primair ingezet om deze kennis te verspreiden; de Tada website en platform zijn ondersteunend.

BUREAU TADA

Om bovenstaande punten mogelijk te maken willen we werken naar het consolideren van Bureau Tada als organisatie. Tada beschermt gemeenschappelijke waarden. De partners, individuen en organisaties hebben een gezamenlijk belang in het slagen van Tada en haar missie. Om stabiliteit naar partners te garanderen wil Bureau Tada op den duur een passende vorm vinden die deze ambitie ondersteund.

In eerste instantie wordt Bureau Tada als programma ondergebracht bij de Amsterdam Economic Board. Afhankelijk van de aard en inhoud van samenwerkingsvormen, inkomstenbronnen en verdienmodellen wordt eind 2019 duidelijk welke vorm het meest passend is bij het bureau. De intentie is om enerzijds onafhankelijkheid te bewaken om zodoende het burgergeweten te kunnen representeren en een gezond politiek debat te voeren over de invloed van data en technologie. Anderzijds is de kracht van Tada om ook de kennis en kunde van partners in te zetten bij implementatie en vertaling naar de praktijk. Vooral nog lijkt een verenigingsvorm of coöperatie het meest passend. Eind 2019 wordt op basis van de situatie een voorstel gedaan.

TADA IN DE GEMEENTE

Uit de praktijk aanpak van Tada in co-productie met Bureau Integriteit zijn een aantal lessen getrokken die ingezet kunnen worden voor het vervolgotraject van implementatie.

CULTUUR AANPAK

Ethiek kan men niet uitbesteden; een organisatie is altijd zelf de eigenaar van de implementatie van de eigen waarden. Tada zal dus door de organisatie zelf gedragen moeten worden.

Oplossingen zijn context afhankelijk. Er is geen one-size-fits-all oplossing. Op deelgebieden kunnen wellicht algemene regels worden opgesteld, maar meestal zal per project en per beslissing een ethische afweging gemaakt moeten worden.

Beslissingen worden overal in de organisatie genomen. Geen enkel team is volledig verantwoordelijk voor een project. Samenwerken en begrip van elkaar's keuzes door het delen van een gemeenschappelijke ethische taal is essentieel.

Het advies luidt daarom om brede bewustwording in te zetten en aan het begin van projecten ruimte te organiseren voor een grondige ethische Tada check om projecten uiteindelijk te kunnen versnellen.

Het doel is om mensen, teams en de organisatie behendiger te laten worden in het herkennen van ethische dilemma's, het inzetten van hun kennis van kaders, wetten en regelgeving en er procesmatig en organisatorisch mee om te gaan.

ORGANISATIE EN BELEID

Om Tada in de hele organisatie naar een hoger plan te tillen concluderen en adviseren we het volgende: de meerwaarde van Tada ligt in de toepasbaarheid voor niet-specialisten, wat vraagt om duidelijke ondersteuning en richtlijnen juist in samenhang met privacy, informatiebeveiliging en open-data. Daarnaast is uit dat onderzoek duidelijk geworden dat geldende beleidskaders beter vindbaar moeten zijn. De kaders krijgen meerwaarde als ze toepasbaar zijn voor niet-specialisten en een samenhang bieden met privacy, informatiebeveiliging en open-data. Ethische vraagstukken die voortvloeien uit het werken met data moeten daarnaast worden geïdentificeerd en expliciet afgewogen.

Tot slot moeten ethische vraagstukken worden gedocumenteerd om de kennis beschikbaar te houden. Elke keer als er expliciete besluitvorming over een ethische data kwestie plaatsvindt is het goed om deze uitvoerig te beschrijven. Enerzijds om uit te dragen dat het maken van een ethische keuze belangrijk is, anderzijds om aan een archief van sprekende voorbeelden te werken die kunnen helpen om tot een juiste beslissing te komen in de toekomst: moresprudentie.

CASE: ARCHIEF

DILEMMA:

“Ga ik de directies adviseren om een omschrijving van alle in hun beheer zijnde gegevens op te nemen in een catalogus en deze catalogus actief openbaar beschikbaar te stellen?”

ARGUMENT VOOR:

- Burgers hebben recht op informatie.

Er wordt geen fundamentele reden genoemd om dit niet te doen. Echter bij deze workshop kwamen we er, door tijdgebrek en een gebrek aan de juiste informatie, niet aan toe om een beslissing te nemen.

TADA ADVISEERT DE GEMEENTE OM:

ervoor te zorgen dat er voldoende tijd en informatie is om bij essentiële vraagstukken een afgewogen beslissing te maken. Bij dit dilemma was de wil om de rechten van de burger te eren zeer sterk. Slechts de organisatorische realiteit stond in de weg van het bereiken van dit doel.

WAARDE: MENSELIJKE MAAT EN OPEN & TRANSPARANT

CASE: AMSTERDAM 3D

DILEMMA:

“Gaan we er voor staan en adviseren we dat het een goed idee is om 3D data openbaar te maken?”

ARGUMENTEN VOOR:

- Het past bij de identiteit van het project: “Dit is de reden waarom we dit doen.”
- Innovatie is reden van bestaan van het project.

ARGUMENTEN TEGEN:

- ontbreken van een goede risicoanalyse waardoor de stad haar burgers eventueel in gevaar kan brengen.

TADA ADVISEERT DE GEMEENTE OM:

data zoveel mogelijk openbaar te maken.

Als risico's onduidelijk zijn, werk dan met risico-categorieën van data en maak gefaseerd de data openbaar.

WAARDE: VAN IEDEREEN VOOR IEDEREEN

ADVIES VOOR HET GEMEENTE-BREED IMPLEMENTEREN VAN TADA:

- Actieve aansluiting van het management, zodat er ruimte en prioriteit ontstaat om dilemma's en afwegingen bespreekbaar te maken.
- Bewustzijn en wil bij medewerkers zodat dilemma's tijdig gesignaleerd en herkend worden. Denk aan: train de trainers, ambassadeurs en netwerk, e-learning, intranet pagina, bewustwordings- campagne informatiebeveiliging, adviesloket, ethische commissie, morele oordeelsvorming.
- Mix van bottom-up en top-down maatregelen, zodat organisatie en beleid elkaar versterkt.
- inzetten van de expertisepool privacy managers: zij herkennen wanneer een datadilemma verder gaat dan privacy en kunnen doorverwijzen.
- Zet al aanwezige expertise zo veel mogelijk in <<Bureau Integriteit, Archief, Basisinformatie, College Persoonsgegevens Amsterdam>> en sluit aan op al bestaande structuren en procedures.
- Verplicht en expliciet opnemen in rationale van besluiten en keuzes. Het maken van morele afwegingen en van data-ethiek als afwegingskader verplicht stellen en meenemen in bestaande processen zoals product portfolio management, sourcing strategie.
- Bestaande kaders als richtinggevende uitgangspunten. Classificatieregels vaststellen, guiding principles van de data-strategie centraal uitwerken, meldpunt keten fouten, eenduidig en makkelijk en eenvoudig begrijpelijk aanbieden. Missende kaders nog opstellen.
- Met het oog op de Wet Openbare Overheid, inzetten op actieve openbaarheid, hergebruik en verantwoording. Alle gegevensverzamelingen benoemen in gemeentelijke data- catalogus <<ongeacht classificatie>> en indien mogelijk openstellen via City Data. Ethisch en open ontwikkelen.

Voor andere adviezen, meer toekomst gericht en nog in een verkennend stadium, verwijzen we graag naar het rapport van G4-Trainee Milou Jansen.

PROJECT ORGANISATIE

Bij het inrichten en opzetten van een project kan direct al rekening gehouden worden met de waarden van Tada. Een project heeft een grotere kans van slagen om in lijn te zijn met Tada principes als:

- Er een doelgroep-panel wordt ingericht waar gedurende het hele project werkwijze en doelen worden afgestemd.
- Men een eigenaar aanwijst voor het nemen van ethische besluiten. Dit moet degene zijn die ook daadwerkelijk over die besluiten gaat.

- Bureau Integriteit betrokken wordt in het geval dat er zich morele kwesties of ethische dilemma's voordoen.
- De uitgangspunten in een dossier vanaf aanvang tot aan de evaluatie toe te passen: waarden afweging vooraf, tijdens en in de verantwoording achteraf.
- Niet zenden maar luisteren, toepassing moet bij de business de nadruk hebben.
- Een project kick-off houden met zoveel mogelijk inzicht in wie er met het project gemoeid is of zal zijn. Samen Tada waarden en verantwoordelijkheden afstemmen. Projecten die data inzetten, gaan over dataketens en zijn bij uitstek multidisciplinair en niet afdelingsgericht.

VOOR WIE?

Iedereen zal gevolgen merken van de Digitale Stad en iedereen moet in staat gesteld worden zich er een mening over te vormen. Dat geldt voor de burger én voor de ambtenaar. Maar niet iedereen zal direct met data te maken hebben, laat staan dilemma's ervaren en hier beslissingen over maken. Tada richt zich op mensen die met data werken of direct voor databeheer verantwoordelijk zijn. Dit is niet één specifieke cluster of afdeling. Dilemma's rond data doen zich voor door de hele organisatie. Vooral IV-ers, managers, data-scientists, data-analysts, privacy-officers, business intelligence officers, designers en architecten komen veel met Tada-gerelateerde vragen in aanraking. Deze mensen, de key-users, zijn onze primaire doelgroep.

Naast projectteam leden, moeten programma managers en opdrachtgevers vaak ethische beslissingen maken over data-gedreven projecten. Uiteindelijk is het ook belangrijk dat wethouders bewust zijn dat ethische dilemma's zich kunnen voordoen bij het gebruik van data voor het uitvoeren van maatschappelijke opdrachten.

We passen de zes waarden van Tada toe in praktijk cases en bouwen aan een breed aanbod van tools, namelijk: design principes voor key users, moresprudentie voor leidinggevenden en e-learning omgeving voor teams. Daarnaast zetten we in op een actieve Tada beweging met gedreven medewerkers en interne communicatie voor draagvlak en borging binnen de organisatie.

De procesgerichte aanpak gaat over leren terwijl we doen. De kennis en ervaring die beschikbaar komt door onze aanpak, komt weer ten goede van de organisatie en ontwikkelt zo verder.

WERKEN MET DERDEN

In veel projecten werkt Amsterdam samen met andere partijen, ook in de experimentele fase van het project. We adviseren de gemeente om altijd de partners op de hoogte te stellen van de waarden van Tada <<en andere kaders>> die voor de stad belangrijk zijn. En om, in het geval van Tada, de partner te verzoeken het manifest ook te ondertekenen. Aan het begin van elke project met een <<nieuwe>> partner, moet

CASE: CLUSTER SOCIAAL

De workshop bij het cluster sociaal ging over de schoolloopbaan van scholieren. Door een algoritme toe te passen op een dataset, wordt een cijfer toegekend aan het risico op vroegtijdig school verlaten. Doel van het onderzoek is vroegtijdige schooluitval voorkomen. Dat is een legitiem belang. Echter, er werden een aantal ethische dilemma's geïdentificeerd. De data-analyse leidt tot profilering. Er wordt een aparte groep van leerlingen gecreëerd. Dit riep vragen op: Waar kan dit onderzoek toe leiden? Wat wordt er met de uitkomsten gedaan? Hierop was geen antwoord.

De dilemma's leidde tot keuzes waar geen makkelijk antwoord op was: moet de opdracht geblokkeerd worden? En zo ja, kan die beslissing afdoende worden gemotiveerd. Is het ethisch om de medewerker met bezwaren van het project te halen en de opdracht aan iemand anders te geven? Is dit een eenmalige incident of een fundamentele kwestie die breed besproken moet worden?

TADA ADVISEERT DE GEMEENTE OM:

van te voren doel van dataverzamelingen te definiëren. Het predicaat 'experiment' of 'proef' mag geen reden zijn de fundamentele rechten van burgers tijdig opzij te schuiven.

WAARDE: LEGITIEM EN GECONTROLEERD & INCLUSIEF

Daarnaast volgde uit de workshop heel sterk dat de workshop hielp om het team het vertrouwen te geven dat zij dilemma's kunnen aankaarten bij hun manager. Hieruit volgt het advies om te zorgen voor actieve aansluiting van het management zodat er ruimte en prioriteit ontstaat om dilemma's en afwegingen bespreekbaar te maken.

ruimte worden gemaakt voor het expliciet maken van de waarden van de stad en dat die meegenomen dienen te worden in de uitvoering van het project.

Om de waarden legitiem en gecontroleerd en zeggenschap te borgen, zal de gemeente altijd heldere <<contractuele>> afspraken met haar partners moeten maken. Dit kan onderdeel gemaakt worden van de inkoopvoorwaarden.

Hierin zou ten minste geregeld moeten zijn dat

- de partner en de overeenkomst 100% AVG compliant zijn;
- de partner een non-disclosure agreement tekent;
- goede beveiliging van de data geregeld is <<ISO9001 & ISO27001 certificering>>;
- directe gecertificeerde vernietiging op aanvraag mogelijk moet zijn;
- alle data 100% eigendom gemeente is en blijft;
- alle code 100% eigendom gemeente is en blijft;
- Alle code én data wordt zo snel mogelijk, maar in ieder geval bij publicatie of live gaan van een project, gepubliceerd wordt onder een vrije licentie <<GPL3 of vergelijkbaar>>.

Foto: Hans Kleijn

VIER AANDACHTSGEBIEDEN

We identificeren vier aandachtsgebieden voor Tada implementatie die zowel op individueel, team en organisatie niveau worden aangezwengeld:

A. Bewustwording

B. Verbinden

C. Handelingsperspectief

D. Borging

A. BEWUSTWORDING - RUIMTE EN AANDACHT

Door het bespreken van ethische dilemma's leer je moeilijke beslissingen te <<h>>erkennen en er over te praten. Bureau Tada adviseert de bewustwording rond deze praktijk dilemma's te vergroten met de volgende acties:

- EDUCATIE IN CO-PRODUCTIE MET BUREAU INTEGRITEIT

- E-learning systeem Amsterdamse School met een Tada module
- Workshops - Intern trainers trainen & tools verbreden

- INTERNE COMMUNICATIE

Digitaal

- Intranet en Tamtam pagina voor Tada
- Blogs <<moeresprudentie>>
- WhatsApp of, beter nog, Signal groepen
- Nieuwsbrieven

Analoog

- Wekelijkse overleggen van teams gebruiken voor Tada presentaties
- Interne events
- Deelname Dialogotafels Behoorlijk Datagebruik

- EXTERNE COMMUNICATIE

- Tada eigen media: blogs, Twitter, events
- Een gemeentelijk nieuwsbrief: bijv. De Digitale Stad
- Media aanpak: bijv. Parool
- Publiek debat

- Agendavorming door middel van samenwerking met lokale media
- Organisatie van events in samenwerking met bestaande partners

B. VERBINDEN – BESTAANDE EN NIEUWE NETWERKEN

Succesvolle implementatie vereist een organisatie-brede samenwerking tussen de key-users, leidinggevenden, managers en externe partijen. Tada heeft verschillende werkvormen die mensen verbindt. Door in cross-team verband tot een afweging te komen, neemt het vertrouwen in eigen handelen en dat van teamleden toe.

We bouwen aan een interne Tada beweging die lessen uit het werkveld trekt, mensen samenbrengt en ruimte vrijmaakt voor waarden-gedreven werken.

PER DOELGROEP ZIJN DE ACTIES:

- KEY USERS

- Aantrekken, verbinden, trainen
- Meet ups co-organiseren
- Learning community creëren
- Workshops en methodiek aanbieden

- LEIDINGGEVENDEN

- Bewustmaken van Tada aanbod en methodiek
- Tada als criterium in portfolio management
- Advies over het invoegen van Tada in een proces

- EXTERNEN

- Bewust maken van belang van Tada voor gemeente
- Manifest ter ondertekening voorleggen
- Aangeven dat, in het geval van het gebruik van data in het project, een ethische afweging zal worden gemaakt

KERNTEAM NETWERK

Als onderdeel van de opdracht heeft Bureau Tada, samen met medewerkers van de gemeente, een Tada netwerk opgezet. Doel van dit netwerk is om vanuit de organisatie zelf meer bewustwording en verandering te organiseren.

Dit netwerk dient echter actief aangestuurd, onderhouden en vergroot te worden.

Het zal niet de gewenste resultaten bereiken als het uitsluitend gedragen wordt door enthousiaste, maar vrijwillige bijdragen van medewerkers. We adviseren hiervoor een taak te creëren voor iemand met affiniteit met het onderwerp, maar een achtergrond in communicatie en community building.

C. HANDELINGSPERSPECTIEF

Voor het slagen van Tada is handelingsperspectief nodig op organisatie- en op project-niveau. We richten ons hierbij op het individu en op teams. Op dit moment zijn de tools opgenomen in de verschillende werkvormen van de workshops. Bureau Tada richt zich echter op het ontwikkelen van middelen die door eindgebruikers autonoom, individueel of in team verband, gebruikt kunnen worden.

ORGANISATIENIVEAU

1. Medewerkers kunnen ethische beslissingen herkennen, toepassen en indien problematisch, naar hun leidinggevenden gaan
2. Medewerkers en leidinggevende kunnen een workshop aanvragen voor hun team
3. Aanbod van ondersteuning door middel van workshops is duidelijk en nuttig

PROJECT NIVEAU

1. Projectteams kunnen de waarden van Tada vertalen in designprincipes voor hun project.
2. Projectteams kunnen leren van andere projecten en direct de reeds bestaande kennis toepassen op hun eigen project: moresprudentie.
3. Teams kunnen gebruik maken van de methodologie en tools van Tada zoals de Tada workshop.

D. BORGING EN AFWEGEN VAN PUBLIEKE WAARDEN ALS STANDAARD

Waarden verankeren in kaders, strategieën en regels <<en op den duur wetten>> geeft

richting. Daarnaast maakt het, van alle mogelijke acties, de voortrekkersrol van de gemeente het meest concreet. De Amsterdammer kan de gemeente hierop controleren en begrijpen wat er gebeurt.

Borging moet bij uitstek beginnen bij het CIO. In het voorstel van Milou Jansen, G4 trainee van sept 2018 tot feb 2019, worden concrete voorstellen met betrekking tot Tada implementatie beschreven.

Voor borging kijken we minder naar individuen en meer naar de organisatie. Jansens onderzoek wijst uit dat er al een “gedegen basis staat voor waarborging van de Tada waarden. Open en Transparant en Legitiem en Gecontroleerd zijn afgedekt. Menselijke Maat, Zeggenschap, Inclusief en Van en Voor Iedereen zijn nog niet voldoende gewaarborgd.”

Het advies is om de borging intern in eerste instantie via deze kaders, richtlijnen en regelgeving te organiseren.

Milou Jansen heeft een overzicht-voorstel van quick-wins en andere vervolgstapen gemaakt om Tada borging te starten en te versnellen. Wij hebben haar adviezen gecombineerd met ons advies in een overzicht.

Tot slot stelt de gemeente €900.000,- beschikbaar aan projecten die digitale inclusie in de stad bevorderen als onderdeel van de agenda Digitale Stad. We adviseren de gemeente, bij het toekennen van gelden binnen de Agenda Digitale Stad, de projecten die zich aanmelden te toetsen aan de waarden van Tada en eventueel expertise in te zetten om deze projecten te helpen de juiste stappen te zetten.

OVERZICHT

	Bewustwording	Verbinden
Individueel	e-learning module Amsterdamse School Trainers trainen Tool aanbod, methodiek en kaders training voor leidinggevend	Tada ambassadeur worden Lid worden van de beweging
Team	Workshops data ethiek met Bureau Integriteit Aandacht voor Tada in wekelijkse overleggen	Erover praten en vertellen in overleggen
Organisatie	Intranet pagina met dilemma's, tools en handvatten inrichten Bewustwordingscampagne informatiebeveiliging en data-ethiek Blogs en nieuwsbrieven	Tada beweging opzetten en tijd beschikbaar maken voor ambassadeurs Expertise van het Archief vooraf inzetten t.b.v. actieve openbaarheid Organisatie brede communicatie kanalen: tam tam, signal groepen Interne events Dialografels behoorlijk data gebruik
Extern	Tada eigen media, blogs, twitter, events Parool en andere media agenda vorming evenementen	Gemeentelijke nieuwsbrief De Digitale Stad: opnemen van Tada in alle initiatieven

ADVIEZEN

Handelingsperspectief	Borging
<p>Tools en methodiek Duidelijk te vinden kaders, richtlijnen, etc Workshops bij leidinggevende aanvragen Advies loket en inloop spreekuur</p>	<p>Informatie-commissaris bij Tada betrekken</p>
<p>Tada bijsluiters voor alle projecten Bewaartermijnen van AVG handhaven Methodiek en tools aanleren Tada criterium PPM</p>	<p>Privacy officers trainen op Tada ethiek Onderdeel Informatie Voorziening meenemen in Tada implementatie</p>
<p>Data commons: constructie voor publiek beheer van data Zeggenschap van de burger over eigen data en digitale identiteit aanmaken Data Governance: intern en gelaagd delen van data vergemakkelijken dmv veilig, uniform gegevenslandschap en standaarden</p>	<p>Beleid begrijpelijk en centraal bundelen. Duidelijke samenhang met privacy, informatiebeveiliging en Open data Opnemen in portfolio management Opnemen in sourcing strategie Zichtbaarheid meldpunt fouten Adviesloket en CPA Ethische Commissie Gegevensverzameling benoemen in gem. Data catalogus Data paragraaf inkoopvoorwaarden Data spelregels publieke ruimte uitwerken en testen Data speregels voor publiek-private samenwerkingen Kader algoritme richtlijnen in lijn met ACAM algoritme audit Kader zeggenschap: toegang en beheer van eigen data voor inwoners Data strategie en 'guiding principles' uitwerken Data trust mogelijkheden om publiek en private data verantwoord te delen</p>
<p>Externe aanvragen voor projecten in het kader van de Digitale Stad agenda toetsen aan Tada</p>	<p>Tada voor project in het kader van de Digitale Stad Combinatie van voorstellen van TADA en Milou Jansen</p>

CONCLUSIE

De stad Amsterdam bevindt zich in een unieke positie om koploper te zijn en te blijven op het gebied van data-ethiek. Het politieke klimaat is gunstig, het begrip onder burgers voor en van ethische keuzes op het gebied van data groeit en Amsterdam heeft een groot aantal vaardige instituten en individuen die kunnen en willen bijdragen aan deze agenda.

Tada bestaat niet op zich. Het is een beweging die onderdeel is van een groter verhaal. Een verhaal waarbij Europa als kracht tegenover China en de VS wordt gezet. Onderdeel van dit verhaal is dat we erkennen en accepteren dat de EU te lang kritiekloos de technologische innovaties heeft geïmporteerd zonder op de ethische implicaties te letten. De AVG, de digital rights coalition, Tada; het zijn allemaal onderdelen van dit grotere verhaal die op een deelgebied deze omissie uit het verleden proberen recht te zetten en te repareren. Het zijn allemaal instrumenten in het grotere Europese orkest van de mensenrechten als basis van de maatschappij. Wat ontbreekt, zeker ook in de Amsterdamse context, is de dirigent die er één symfonie van maakt.

Het risico is dat bij gebrek aan een verbindend verhaal de verschillende onderdelen elkaar verzwakken en verwarren. De samenhang, overlap en tegenstrijdigheid van de manifesten is voor veel nauwbetrokkenen al lastig uit te leggen, laat staan voor mensen die wat meer op afstand staan. In sommige gevallen lijkt er zelfs sprake te zijn van competitie tussen manifesten die elkaar eigenlijk zouden moeten versterken. <<De vier principes en Tada>>.

Daarnaast is er het risico op het opnieuw uitvinden van het wiel. Er is genoeg kennis van goede guiding principles, bestaande verdragen, implementatieraamwerken, en technische standaarden <<Het werk dat Barcelona reeds heeft gedaan hoeven we niet opnieuw te bedenken en de Guiding Principles for Business and Human Rights van de Verenigde Naties bijvoorbeeld>> waar Amsterdam op voort kan bouwen.

Wij willen dan ook, afsluitend, adviseren om Tada vooral in te zetten als methode, communicatiemiddel en vehikel om momentum, aandacht en energie te creëren voor een ethische digitale agenda en het praktisch vertalen van burgerrechten naar het digitale domein. De guiding principles, implementatieraamwerken, en technische standaarden die we vervolgens gebruiken om onze doelen te bereiken zijn reeds ruimschoots voorhanden.

De stad moet zelf haar visie formuleren; een coherent overkoepelende visie waarin de verschillende manifesten worden verenigd in een gedeeld verhaal. Tada kan daar aan bijdragen en als motor dienen om deze visie ten uitvoering te brengen.

Omdat een overheidsorganisatie als de gemeente Amsterdam per definitie handelt uit het algemeen belang is de ontvankelijkheid om na te denken vanuit dat belang op technisch gebied zeer groot. De eerste stappen die Bureau Tada in de gemeente heeft gezet zijn ronduit bemoedigend als er gekeken wordt naar de receptie van het manifest en de werkvormen die nu gebruikt zijn om het te implementeren. De stad heeft hiermee de mogelijkheid gecreëerd om voor te lopen op de markt en te laten zien wat er mogelijk is. Zelfs bij een organisatie van dergelijke omvang en complexiteit.

Bureau Tada bericht actief over dit proces op haar platform om de burger te informeren over de voortgang, om samenwerkingspartners kennis te laten nemen van de aanpak van Amsterdam en om te kunnen leren van wat goed gaat en wat verbeterd kan worden.

Met aandacht voor het handelen op organisatie en projectniveau, vanuit het individu, team en organisatie, maken we een digitale stad waarin:

- Men bewust is dat digitalisering en het gebruik van data om een ethische afweging kan vragen.
- Dat beslissingen hierover maken een integraal onderdeel is van ons werk.
- Dat men weet, bij twijfel, hoe men eruit komt en zich gesterkt voelt in team verband en door duidelijk beleid om tot de juiste keuzes te komen.
- Dat we de digitale stad met elkaar moeten bouwen.

Pas dan kan de stad als koploper het goede voorbeeld geven voor de andere actoren in de digitale samenleving.

Als Tada er samen met de gemeente Amsterdam in slaagt om het Tada manifest te implementeren, dan dient deze casus als voorbeeld voor andere gemeenten, de VNG en het Rijk. Daarmee kan Tada zich buiten de regio profileren en bijvoorbeeld gaan optreden als procesbegeleider in uitvoering van de nationale Digitale Agenda rond maatschappelijke vraagstukken en een internationale profilering aanbieden.

